

sig roligere«. Få dage senere kalder han ham »spirituel som sædvanlig, men vanskelig og urimelig«.

En hel del oplysninger af interesse for, hvad man vel kan kalde rigsdagens indre historie, giver M. P. B. i sin egenskab af landstingets formand. Under 22. sept. 1863 (s. 47) noterer han således i anledning af en fejl ved stemmeafgivningen, at han fortav det hele »for ikke at skade thingets værdighed«. 7. febr. 1868 (s. 169) lader han nogle upassende ytringer af Lehmann, som han havde overhørt, stryge i referatet i rigsdagstidende. Af og til giver han udtryk for, hvordan stemningen var under møderne: uroligt møde, uhyggeligt møde, og hvem der var urostifterne (s. 144, 182 og 187). Hvorledes man hyggede sig den 11. maj 1868 efter rigsdagstaffelet, kan læses s. 176: enkelte landstingsmænd samledes i formandsværelset »for at røge en cigar«, medens en del folketingsmænd flokkedes om en bolle punch i læseværelset. En og anden opmuntring har rigsdagsmændene haft under udøvelsen af deres ansvarsfulde hverv i et tidsrum, rigt på vanskelige og tunge afgørelser.

Holger Hjelholt

**Svend Thorsen: Danmarks folketing, om dets hus og historie.
København 1961. 188 sider.**

Redaktør Svend Thorsen har som rigsdagshistoriker særlige betingelser for at kunne løse den opgave, som folketingets formand i forordet skitserer: at udarbejde en bog ikke blot om »huset« og lokalerne, men især om udsmykningens forbindelse med livet og arbejdet på tinge. Den egentlige skildring af Christiansborg og specielt folketingsfløjen er med rette holdt ude fra den mindre halvdel af bogen, et tekstforsynet billedværk, der illustrerer og på visse punkter indeholder et godt supplement til hovedfremstillingen. En sammenblanding ville have givet værket som helhed den karakter af udvidet billedblad (med mange farvefotografier), som ofte truer almen tilgængelige værker under indflydelse af journalisten indenfor historieskrivningen. Det skal straks siges, at historikeren Svend Thorsen kun sjældent påvirkes af sit alter ego, journalisten; det omvendte er oftere tilfældet.

Forfatteren er stærkt inspireret af det nuværende Christiansborg som »et Capitolium, det eneste i verden, der under eet tag samler en trefoldig statsmagt: kongemagt, folkemagt, domsmagt«. Men de indledende afsnit omhandler i korte træk de ældre byg-

værker: Absalons Borg, Københavns Slot, det 1. Christiansborg, hvor han forbinder bygnings- og rigshistorie, med lette indslag af kærligheds- og jammersminder, hofrevolutioner og — på det 2. Christiansborg — omsider folkerøre. »I sin århundredlange rolle som rigets borg og kerne blev slottet på det historiske sted genindsat i Europas store år 1848« (s. 21). Først fra side 30 — »Striden om det 3. Christiansborg« — bygger forfatteren på selvstændigt bearbejdet materiale: trykt, skrevet og tegnet (konkurrenceprojekter), formet i sten og malet på grundlovs-lærreder.

Rigsdagsmænd og historikere må være interesseret i denne korte redegørelse for grundplaner og synspunkter i årene efter 1903, da Christiansborgs genopførelse var vedtaget. Resultatet er synligt, mens motiveringen som oftest ligger i det skjulte. Slotsarkitekten havde 14 skiftende ministre over sig og måtte tage hensyn til højesteretspræsidenters og tingformænds krav om ændringer, som rets- og rigsdagsreformer gjorde påkrævet. Kritikken af det 3. Christiansborg har været hård. Det lykkedes ikke helt for Thv. Jørgensen »at skabe et symbol for tiden, et arkitektonisk udtryk for det moderne demokratiske kongedømme, således som det var lykkedes Martin Nyrop i sit rådhus at udtrykke borgerfølelsen og P. V. Jensen-Klint i Grundtvigskirken en folkelig-religiøs kultur«, lyder Thorsens skånsomme dom. Da Jørgensen tegnede, var det demokratiske kongedømmes symbol jo heller ikke steget ud af sin tunge karet og rytterstatuen ikke indgået i det levende hovedstadsbillede.

En tanke i sten skal tale et tydeligt sprog. 700 sogne sendte granit til beklædning af slottets underdel, men kritikken så kun, at »brolægningen var ført op til 1. sal«. Og A. Bundgaards fire grove kæmper (atlanter), der vrider sig under vægten af den tunge balkon over indgangen til folketinget, gav den navn af »Smertens Port«, skønt de kun skulle symbolisere »Det daglige Slid«. En anden misforståelse blev undgået. En stentavle med ordene »Landets Vel den højeste Lov« blev fjernet, fordi den mindede for meget om forsvaret for provisorierne. — I dag ville en sådan indskrift højt over balkonen vel kunne opfattes som en proklamation af den omstridte »velfærdsstat«!

Ved rigsdagsfløjens ydre udsmykning øvede det gustne overlæg sin indflydelse. Ikke statsministre, men 1849-grundlovens fædre fik deres stenmasker ud mod Rigsdagsgården (så undgik man Estrup og den for rigsretten anklagede, endnu ikke frifundne J. C. Christensen, hvis ansigt blev omdannet til H. N. Clausens!). Men i rigsdagens indre kunne lys- og farvevirkninger i forening med vandrehallens fyndord give udsmykningen en friere og fest-

ligere tone; selve det historisk-romantiske grundsyn fik med genforeningen sin renæssance. At idémættede indskrifter af Herman Trier, Frede Bojsen, J. C. Christensen og Edv. Brandes i yndest blev overgået af maleren Rasmus Larsens mangehånde folkevid («Gud mildner Luften for de klippede Faar»), var naturligt nok i Storm P.s Fædreland.

«De fire grundlovsmalerier» er langt det fyldigste afsnit. Billedernes tilblivelse og indhold giver anledning til kortfattede karakteristikker af politikere, enkeltmænd såvel som grupper. Da Constantin Hansen op mod 1864 malede den grundlovgivende rigsforsamling, idealiserede han samtidig »det akademiske borgerdomme» og skabte »et marmoragtigt, urørligt monument over et åndsaristokrati», men havde han malet i takt med udviklingen siden 1848 — antyder Thorsen — »da ville vi se den navnkundige forgrund stille sænke sig og den navnløse baggrund hæve sig af sin anonymitet». Det sidste har Oscar Matthiesen for så vidt forsøgt 60 år senere på det store grundlovsmaleri i fællessalen på Christiansborg, hvor fremhævelsen af det demokratiske støttes af selve kompositionen: billedrummet forlænger salen, så 1915-rigsdagen anskues som en forsamling af folkerepræsentanter svarende til den, der stadig kunne mødes i fællessalen. Ingen stående forgrundsskikkelser formørker mellem- og baggrunden, der portrætteres til bunden af billedet, som får »et realistisk, varieret liv», mens det maleriske syn nu og da må vige.

Oscar Matthiesens maleri blev en imponerende samling af rigsdagsportrætter, mens selve »handlingen» (grundlovgivelsen) virker lidt tableau-agtigt. Rigsdagsarbejdet er et såre vanskeligt motiv. Herman Vedels billede af fællesudvalget, der i 1915 enedes om den nye grundlov, viser os politikere i samtalende grupper, efter at de egentlige forhandlinger er afsluttet, et tilforladeligt maleri, der »forener rolig helhedsvirkning med en betydelig afveksling i enkelthederne», som Thorsen forsigtigt skriver. Sammenlignet med disse mørkkledte, tøjtyngede mænd, der mest udtrykker sig gennem minespillet, tager grundlovsfædrene på Johs. Niensens maleri fra 1953 sig ud som et bevidst modstykke. Umiddelbart tror man at stå overfor et stormfuldt bestyrelsesmøde med ellers tiltalende og kultiverede deltagere. Men det drejer sig om 12 udvalgte af de ialt 44 politikere, der havde sæde i forfatningskommissionerne efter 1946, og fører tanken hen på malerens ældre gruppeportræt af statens jordlovsudvalg. Er det med hensigt, forfatteren har spaltet sin skildring og udtaler sig mere afgjort i billedteksten til nr. 129? — Johs. Nielsen var i modsætning til Herman Vedel personligt

engageret, og der er unægteligt et vist levende og formløst »demokrati« i disse brogede jakkesæt fra 1953, hvis hoveder alle har karakteristisk holdning og udtryk.

Svend Thorsen afrunder sin skildring med nogle historiske optrin fra fællessalen: moder i 1918, oktober 1920 (»Velkommen hjem« til sønderjyderne), 9. april 1940 og 9. maj 1945. Hans billedtekster til de 147 gengivelser af fotografier, malerier og tegninger supplerer fremstillingen, men indeholder naturligvis også gentagelser. En »nogle til grundlovmalerierne« afslutter det fornemt udstyrede værk.

F. Skrubbeltrang

Johannes Jensen: Nordfriesland in den geistigen und politischen Strömungen des 19. Jahrhunderts (1797-1864): Neumünster. 1961. 300 sider (= Quellen und Forschungen zur Geschichte Schleswig-Holsteins Band 44).

Et vidnesbyrd om den voksende interesse for frisisk sprog og nationalitet afgav den sidste år (juni 1961) i Nibøl afholdte 8. friserkongres. I denne deltog vestfrisere, østfrisere og nordfrisere — af de sidste både dansk- og tysk-slesvig-holstensk-orienterede. Som »et bidrag« til denne kongres (»erschien zum Friesenkongress«) udsendte det slesvig-holstenske historiske selskab ovennævnte værk, nærmest skrevet ud fra en tysk-slesvig-holstensk indstilling.

Som almindelig kendt svarer det geografiske begreb Nordfrisland (Ejdersted, Nordstrand, Pelvorm, Før, Amrum, Sild, halligerne og dele af Tønder og Husum-Bredsted amter) ikke til det område, hvor frisisk nu tales. Plattysk har for længst erobret store områder fra frisisk (Ejdersted, Nordstrand, Pelvorm, dele af fastlandsområdet). Johannes Jensens undersøgelse, for hvilken han erhvervede doktorgraden, omfatter imidlertid hele det geografiske begreb. Den begynder med agendestriden 1797 og slutter med Preussen-Østrigs erobring af Sønderjylland 1864. Titlen lover noget mere, end den holder, thi det er væsentlig de politiske strømninger, ikke de åndelige (kirkelige), som forf. behandler. Hans betydningsfulde hovedtese går ud på, at hvad der var af spirer til en selvstændig frisisk bevægelse blev opslugt af den tysk-slesvig-holstenske.

Dr. J. J.s arbejde hviler på omfattende og omhyggelige studier og bringer meget nyt. Det er velskrevet, og det fængsler ved dets skildringer af en række interessante personer: Uwe Jens Lornsen fra Sild, Knut Jungbohn Clement fra Amrum, Harro Haring fra Hatsted ved Husum, Theodor Storm fra Husum for at nævne